

Megjelenik
minden hó 15-én
három-négy ívnyi
tartalommal.

AKADÉMIAI ÉRTESÍTŐ

Szerkesztő
s kiadó hivatal a
Magyar Tudom.
Akadémiában.

SZERKESZTI

SZILY KÁLMÁN.

XI. KÖTET.

1900. Június 15.

6. FÜZET.

Elnöki megnyitó beszéd.

B. Eötvös Loránd akadémiai elnöktől.

(Előadta a május 6-iki közülésen.)

Tisztelt gyülekezet!

Örömmel látom e helyen újra Akadémiánk régi, kipróbált barátait, örömmel ritkább vendégeinket is, kiket bensőbb barátokul megnyerhetni a mi forró kívánságunk.

Vajha az üdvözlét, melyet az egybegyültekhez az Akadémia nevében intézhetni nekem kedves kötelesség, többet mondhatna, mint az ildomosság formaszerű, hamar elfeledett szava, s valamivel szorosabbra tudná fűzni a kapcsolatot, mely minket pártfogóinkhoz és barátainkhoz a hála és nagyrabecsülés kötelékével csatol. Nemesak szívünk sugallja, feladatunk igaz megértése is int, hogy erre törekedjünk, mert csak barátainktól várhatjuk az annak teljesítésére szükséges támogatást és elismerést, különösen ma, a mikor érezzük, hogy nem vagyunk népszerűek. E helyen és ebben a körben nyiltan bevallhatjuk ezt, sőt mert az elítélésnek egy nemével állunk szemben, arról kicsinyléssel hallgatnunk talán nem is szabad.

Nem vagyunk népszerűek; látjuk ezt egyrészt a közönyösségből, melylyel a nagy közönség és a sajtó tudomást vesz, ha vesz, a mi munkásságunkról, másrészt a majdnem gyermekekesnek mondható örömből, mely nem egyszer nyilatkozott már meg olyankor, mikor apró bajok értek bennünket, például a mikor nagy anyagi áldozatokkal egy elhunyt társunk munkáit kiadtuk s ezért, meggyőződésünk szerint, jogtalanul perbe fogtak; látjuk abból is, hogy mily sokan és sokszor vetik szemünkre egyoldalú számítással megállapított, állítólagos gazdagságunkat, s különösen abból az el nem palástolható jelenségből, miszerint évről-évre kisebbedik azon nagylelkű adományozók száma, kik az Akadémiát új adományokkal és hagyományokkal gazdagítják, s még e kevesen is

az adottnak rendeltetését többnyire óvatos körültekintéssel a legpontosabban megszabják, mintha csak félnének attól, hogy az Akadémia alapítványaiknak vagy azok kamatainak, bár csak egy kis tört részét, belátása szerint szabadon fordíthassa célzaira.

Sokan közönyösségüket azon nagyon is elterjedt felfogással indokolják, hogy az Akadémia, melyet alapításakor s az azt követő évtizedekben nemzetünk ama kor mértéke szerint gazdagon látott el, s melynek később ezt a pompás palotát ajándékozta, kapott már eleget s támogatásra már nem is szorul. Így azután jövedelmeink gyarapodása nem tarthat lépést szükségleteink növekedésével, s mi, a kiket gazdagoknak mondanak, szegényeknek érezzük magunkat. Igaz, hogy vagyunk összegét milliókban fejezzük ki s jövedelmeink gyarapításáról az államháztartás is jóakarattal gondoskodik, de azért költségvetésünk megállapításakor évről-évre több és több fejtörést okoz azt úgy megállapítani, hogy a nemzet által reánk bízott vagyont érintetlenül megőrizni tudjuk.

Költséges a mi háztartásunk. Palotában lakunk s ezt a nagy palotát fenn kell tartanunk a maga díszében, nem annyira saját kényelmünkre, mint inkább azért, a miért nekünk adatott, hogy t. i. köből faragott emlékeztető jele legyen a mi legnemesebb nemzeti törekvésünknek, a nyelvben, az irodalomban és a tudományban önállóságra törekvésünknek.

Nyitva tartjuk e palotát a fővárosban velünk együtt működő irodalmi és tudományos társulatok használatára; könyvtárunkat, mint nyilvános könyvtárat, a nagy közönségnek hozzáférhetően kezeljük, segíelyünk számos, arra érdemes tudományos és irodalmi vállalatot, mely a nélkül létre sem jöhetett volna, eleget teszünk mindazon követelményeknek, melyeknek teljesítését különös rendeltetésű alapítványaink szabják meg, s bizony mikor mindezek költségeire megállapítottuk a fedezetet, édes-kevés az, a mi még magunknak, szabad rendelkezéssel, saját céljainkra megmarad.

Talán nem jól fejezem ki magamat, mikor magunkról és saját céljainkról szólok, de nem én találtam, másoktól hallottam e szavakat, olyanoktól, kik azoknak bizonyos önző értelmezést adva, így jelzik munkásságunkból mindazt, a mi nem közvetlenül a nagy közönség elé való, azt, a mi mondásuk szerint nem az élet igényeinek kielégítésére szolgál.

Ezek a célok, tulajdonképen ez az egy cél pedig nem más, mint a tudományok művelése magyar nyelven, úgy a mint azt szabályaink megkívánják és a mint az magyar emberhez illik; de gondoskodva arról is, hogy eredményeit tudomásul vehesse a világ. Nem tagadhatom, van valami önzés e feladat teljesítésében, hiszen a tudós annak az igazságnak örvend a legjobban, a melyet maga derített föl, éppen úgy mint a gazda azon kalász

gyarapodásának, melynek magvát ő vetette el; a katona annak a sikerült támadásnak, melylyel ő szorítja vissza ellenfelét; a gépész azon gép járásának, melyet ő indított meg; az államférfi. sőt még a hitnek hirdetője is annak a hívének, kit érveivel, ékes szavával ő maga nyert meg ügyének. Egy nemzet előrehaladt társadalma azonban nem állja útját mindeme jogosult önzéseknek, s mert tudja, hogy nemzeti önzését is csak ezek által elégítheti ki, inkább még támogatja azokat, megadva minden tagjának a szükségeset arra, hogy a maga körében boldogulhasson, a gazdának az ekét, a katonának a kardot, a tudósnak az Akadémiát. Az ilyen nemzeti ajándékot nem az használja igaz rendeltetése szerint, ki azt csillogtatja, a mikor csak teheti, hanem az, a ki, a mire neki adatott, munkára fordítja.

Munkáját, mint mindenki, a ki dolgozik, az Akadémia is bizonyos elzárkózottságban végzi, s ezért nincs helyén hibájáról föl azt, ha népszerűségéből veszít akkor, mikor rendeltetése szerint fokozódván munkássága, a közélet zajától mind jobban félrevonul.

Más művelt nemzetek sorában is alig találunk egyet-kettőt a legelőjárók közül, mely ne neheztelne bizonyos mértékben tudós testületeire illetén elzárkózottságuk miatt. Sajnos, hogy így van; már azért is, mert a tudomány embere, kinek érzelmi világa a költőtől alig különbözik egybben, mint abban, hogy eszményeit versekben kifejezésre juttatni nem tudja, s azokat azért talán még mélyebben rejti szívébe, csak embertársainak elismerésében találhatja külső jutalmát.

E mai viszonyok között, melyeket panaszolva érintetem, fokozott értékű nekünk azoknak barátsága, a kik hozzánk ez elvontabb munkásságunk idejében is hívek maradtak. Kérem őket, szerezzenek nekünk, viszonyainknak igaz fényben előtüntetése által, újabb barátokat, és segítsenek bennünket azon téves nézet elosztatásában, hogy nemzetünk már eleget, a túlzók szerint már az elégnél is többet tett Akadémiájáért. Ez a fényes palota, a jutalomdíjak kitűzésére rendelt alapítványok sokasága még nem teszik azt igazán élet- és munkaképesé; azzá vagyónának csak olyan gyarapodása által válhatik, a mely tudományos czéljainak előmozdítására szabadon rendelkezésére áll. Bárha újra népszerű volna az ilyen rendeltetési adomány.

Barátaink támogatása sokat segíthet ebben. Más orvosszert arra nem ismerek. A népszerűség olyan kincs, melyet éppen az nem szokott megtalálni, a ki legtürelmetlenebbül keresi, s csak ál-aranyat vásárol az, ki érte lelkét eladja. Tudom s nálam jobban tudhatja a jelenlevők közül nem egy, kinek egész élete a közjőért fáradozva folyt le, hogy a népszerűség tündére még senkivel sem kötött életfogytáig tartó hitvesi frigyét s nem is mindig

akkor mosolyog a legkedvesebben, mikor arra legnagyobb az érdem.

Ez az Akadémia is volt már népszerű, abban az időben, mikor még nem olyan könnyen és nem oly sokszor gyűltünk össze nemzeti ünnepekre, mint ma, s a mikor egy-egy akadémiai ülés várva-várt alkalom volt arra, hogy a nemzeti érzés harsogó éljenekben megnyilatkozhassék, és én bízom abban, hogy bár más és jobb viszonyok között, eljön még az idő, mikor újra népszerű lesz.

Majd akkor, mikor nemzetünk jogosult vágyai Isten kegyelméből teljesedésbe mennek; a mikor állami intézményeink azt a fejlettséget érik el és olyan biztos alapokon nyugosznak, hogy azoknak rendezésére és megszilárdítására nem lesz, mint ma, annyi politikusra szükség, s a legjobbak helyesebb arányokban fogják szétoszthatni erőiket a nemzeti jólétet és művelődést előmozdító munkásság különböző terein; akkor, a mikor a magyar gazdának, iparosnak, kereskedőnek, művésznek és tudósnek, mind-egyiknek a maga módja szerint, meg lesz adva a képesítés arra, hogy abban, a miben munkálkodik, nagyra vihesse, s a sokaság műveltsége is oda fejlődött, hogy az érdemet minden formájában fölismerni és méltatni tudja: akkor, ebben a boldog időben, az Akadémia is megint nem százak, hanem milliók szerint fogja számíthatni barátait.

Adja Isten, hogy ez mielőbb így legyen!